

KILKA SŁÓW O TYM, CZYM JEST REZERWAT PRZYRODY

Rezerwat przyrody jest drugą po parku narodowym najwyższej rangi formą ochrony przyrody w Polsce.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Uznanie za rezerwat przyrody następuje po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, które określa jego: nazwę, położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony, rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, sprawującego nadzór nad rezerwatem.

W granicach rezerwatów przyrody obowiązują zakazy określone w art. 15 ustawy o ochronie przyrody.

Do czasu określenia przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska zadań ochronnych koniecznych do wykonania w granicach rezerwatu przyrody lub ustanowienia planu ochrony powyższe zakazy obowiązują w pełnym zakresie.

Od poszczególnych zakazów minister, generalny dyrektor lub regionalny dyrektor może wydawać decyzje derogacyjne.

...TROCHĘ STATYSTYKI

Do końca 2023 r. na Opolszczyźnie utworzono 41 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 1166,26 ha. Większość z nich stanowiły tzw. rezerваты leśne, tylko jeden to rezerwat faunistyczny (Gogolińskie Gniewosze); nie ustanowiono żadnego rezerwatu krajobrazowego.

Tą formą ochrony objęto obszary zlokalizowane na terenie 22 opolskich gmin.

Największą powierzchnię zajmują rezerваты przyrody na terenie gmin: Dąbrowa (ok. 151 ha), Lubsza (ok. 141 ha) i Głuchołazy (ok. 111 ha); najmniejszą zaś na terenie gmin: Nysa (3,32 ha), Biała (3,91 ha) i Korfantów (6,56 ha).

Łączna powierzchnia rezerwatów utworzonych w ramach inicjatywy 100 rezerwatów na stulecie Lasów Państwowych: 284,61 ha.

Procentowy udział powierzchni chronionych jako rezerваты przyrody na Opolszczyźnie wzrósł z 0,08% w 2019 r. do 0,15% w 2024r.

O AKCJI „100 REZERWATÓW PRZYRODY NA STULECIE LASÓW PAŃSTWOWYCH”

W Polsce nie dopracowano się jednolitych zasad wyznaczania i uznawania obszarów za rezerваты. Sztandarowym wzorcem postępowania jest:

- a) odkrycie walorów uzasadniających powstanie rezerwatu – najczęściej rangi krajowej lub regionalnej,
- b) przygotowanie bardziej lub mniej rozbudowanej dokumentacji projektowej
- c) wszczęcie procedury legislacyjnej przez właściwe organy zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Jest to sposób mało sformalizowany, ale typowy dla wszystkich innych form ochrony przyrody w Polsce pod względem sposobu ich tworzenia.

Na 100 lecie swojego istnienia Lasy Państwowe ogłosiły inicjatywę utworzenia lub powiększenia 100 rezerwatów przyrody. Po analizie walorów przyrodniczych polskich lasów zaproponowano w sumie ponad 200 propozycji w całej Polsce.

W wyniku wspólnych prac RDOŚ w Opolu i RDLP w Katowicach zaproponowano utworzenie w ramach tej inicjatywy 4 nowych rezerwatów przyrody, tj.

- 1) Kania o powierzchni 74 ha,
- 2) Kozłowskie Grądy o powierzchni 31,5 ha,
- 3) Osiczyńskie Modrzewie o powierzchni 69,41 ha,
- 4) Mańkowice o powierzchni 109,7 ha.

Wszystkie rezerваты położone są na gruntach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe w granicach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach, w Nadleśnictwach: Kluczbork, Olesno i Prudnik.

Zasadność objęcia przedmiotowych obszarów ochroną prawną potwierdziły wyniki wcześniejszych analiz zleconych przez RDOŚ w Opolu i ujętych w opracowaniu pn. EKSPERTYZA KIERUNKÓW ROZWOJU SIECI OPOLSKICH REZERWATÓW PRZYRODY

Propozycje utworzenia powyższych rezerwatów poddana była konsultacjom społecznym, a wypracowane ostatecznie projekty zarządzeń RDOŚ w Opolu zostały pozytywnie zaopiniowane przez Regionalną Radę Ochrony Przyrody w Opolu i uzgodnione przez Wojewodę Opolskiego.

KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA NOWYCH REZERWATÓW PRZYRODY

REZERWAT PRZYRODY KANIA (gmina Byczyna)

Powierzchnia rezerwatów 74,00 ha.

Otulina o powierzchni 33,49 ha.

Obszar rezerwatów położony jest w dolinie rzeki Proсна w obrębie Wysoczyzny Wieruszowskiej oraz okręgu geobotanicznym Byczyńsko – Rychtańskim.

Na przeważającej części obszaru wykształcił się jeden z najlepiej zachowanych na Opolszczyźnie olsów porzeczkowych *Ribeso nigri-Alnetum*. Olsy te należą do rzadkich zbiorowisk leśnych wykształcających się w miejscach zabagnionych, ze stagnacją wody, charakteryzujących się dominacją olszy czarnej *Alnus glutinosa* w drzewostanie i kępkową strukturą runa. W podszycie zaznacza się udział kaliny koralowej *Viburnum opulus*, kruszyny pospolitej *Frangula alnus* oraz porzeczki czarnej *Ribes nigrum* będącej gatunkiem diagnostycznym dla tego siedliska. W runie zdominowanym miejscami przez gatunki charakterystyczne dla szuwarów wielkoturzycowych *Magnocaricion*, występuje bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata* oraz rzadka w regionie czermień błotna *Calla palustris* i tojeść bukietowa *Lysimachia thysiflora*.

REZERWAT PRZYRODY MAŃKOWICE (gmina Łambinowice)

Powierzchnia rezerwatów: 109,7 ha.

Otulina o powierzchni 85,61 ha.

Obszar z dobrze zachowanymi siedliskami leśnymi w dolinie rzeki nizinnej - Nysy Kłodzkiej. Drzewostan budowany głównie przez jesiony *Fraxinus excelsior* oraz dęby *Quercus robur* nawiązuje do łągu dębowo – wiązowego *Ficario-Ulmetum*. Uwagę zwraca dobrze zachowane runo, z licznymi geofitami, w tym masowo występującą śnieżyczką przebiśnieg *Galanthus nivalis*, czy też czosnkiem niedźwiedzim *Allium ursinum*. Gniazdują tu ptaki charakterystyczne dla dobrze zachowanych lasów liściastych: dzięcioł średni *Dendrocoptes medius* oraz muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*.

REZERWAT PRZYRODY KOZŁOWICKIE GRADY (gminy: Olesno i Gorzów Śląski)

Powierzchnia rezerwatu: 31,50 ha.

Rezerwat obejmuje dobrze zachowane siedliska leśne wzdłuż źródłiskowych odcinków potoków. Na dnie niewielkich, ale dobrze wykształcone dolin, wzdłuż naturalnie meandrujących potoków, wykształciły się łągi olszowo-jesionowe, nawiązujące składem gatunkowym do podgórskich łągów *Carici remotae-Fraxinetum* z dominującą olchą czarną *Alnus glutinosa*. W północnej części rezerwatu, przy niewielkim potoku, wykształciły się płaty bagiennej olszyny górskiej *Caltho laetae-Alnetum*, w runie której dominuje knieć błotna *Caltha palustris* i kozłek całolistny *Valeriana simplicifolia*; wzdłuż cieków występują łąny rzeżuchy gorzkiej *Cardamine amara*. Poprzecinane dolinkami wzniesienia porastają z kolei grądy subkontynentalne *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*. W drzewostanie dominuje dąb szypułkowy *Quercus robur* z domieszką graba pospolitego *Carpinus betulus*, klonu jaworu *Acer pseudoplatanus* i buka pospolitego *Fagus sylvatica*. W ich runie stwierdzono perłówkę jednokwiatową *Melica uniflora* oraz masowo występującą przytulię wonną *Galium odoratum*. Wody potoków są siedliskiem m.in. dla szklarnika leśnego *Cordulegaster boltonii*, tj. gatunku rzadkiej ważki objętej ochroną na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 poz. 2380) i ujętej w krajowej Czerwonej Księdze Bezkręgowców w kategorii VU – gatunek wysokiego ryzyka narażony na wyginięcie (Głowaciński i Nowacki 2004).

REZERWAT PRZYRODY OSICZYŃSKIE MODRZEWIE (gmina Olesno)

Powierzchnia rezerwatu: 69,41 ha.

Otulina o powierzchni: 36,49 ha.

Obszar obejmuje dobrze zachowane siedliska leśne porastające pasmo wzniesień otoczonych od północy i południa niewielkimi dolinami wzdłuż potoków. Większość obszaru porastają drzewostany o charakterze kwaśnej buczyny *Luzulo-Fagenion* z dominującym bukiem w drzewostanie *Fagus sylvatica* oraz znacznym udziałem jodły pospolitej *Abies alba* w granicach jej naturalnego zasięgu. W dolinach potoku i w miejscach źródłiskowych wykształcają się niewielkie płaty łągi olszowo-jesionowego o charakterze podgórskim *Carici remotae-Fraxinetum*. Na terenie rezerwatu duży udział stanowią ponad 100 – letnie drzewostany (najstarsze z nich mają 270 lat). Struktura pionowa roślinności w rezerwacie jest zróżnicowana. W rezerwacie, w prawie wszystkich wydzieleniach, rosną pojedynczo modrzewie. Na terenie rezerwatu stwierdzono rzadki gatunek ważki - szklarnika leśnego *Cordulegaster boltonii* objętej ochroną na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2022 poz. 2380) i ujętej w krajowej Czerwonej Księdze Bezkręgowców w kategorii VU – gatunek wysokiego ryzyka narażony na wyginięcie (Głowaciński i Nowacki 2004). Występuje tu także traszka górską *Ichthyosaura alpestris*, która również objęta jest ochroną prawną.

Zachęcamy również do odwiedzenia witryny RDOŚ w Opolu, gdzie zamieszczono więcej informacji o polskich rezerwach przyrody.. i nie tylko: www.przyroda.slaska.pl